

Hamlet

CHRISTIAN WEISE /
GORKI THEATER BERLIN

Hamlet als Berliner

Johan Thielemans

Gezien op 18 januari 2021

Live streaming vanuit Gorki Theater
Berlijn (extra vertoningen in februari)

Voor zijn nieuwste productie 'Hamlet' deed het Berlijnse Gorki-theater een beroep op regisseur Christian Weise. De keuze voor zo'n klassieker is zeer ongewoon voor dit gezelschap: het staat vooral bekend voor zijn engagement en zijn politiek om met nieuwe teksten aan de slag te gaan. Het wil immers een spiegel zijn van de stad Berlijn. Vandaar dat vele spelers van het gezelschap een migratieachtergrond hebben. Maar voor Weise is 'Hamlet' dan ook eerder een voorwendsel voor een meeslepende, betekenisvolle avond.

19 JANUARI 2021

De voorstelling van Weise valt onder de hoofdingen : postmodern, post-dramatisch, en deconstructief. Die termen leg ik hier niet uit. Ze worden vanzelf duidelijk bij mijn ontleding van deze tegelijk complexe, ernstige, komische en kritische voorstelling.

1. De insteek : een Amerikaanse regisseur (Oscar Olivo) maakt een avant-gardefilm van Hamlet. Het eerste kwartier zien we de filmbeelden op een grote muur. De stijl is expressionistisch: sombere decors, onheilspellende figuren, benepen kelders. Hamlet wordt gespeeld door de jonge actrice Svenja Liesau. Ze is niet alleen klein van gestalte, ze doet ook geen enkele poging om op een man te lijken. Maar de camera pikt haar intense, vragende, ironische blik wel prachtig op als ze tegenover Claudius en Gertrude staat. Die Claudius breidt in zijn inaugurale rede de tekst van Shakespeare uit met ideologische opmerkingen over de nood aan een kapitalistische industrie. Die belooft volgens hem een bloeiende toekomst voor 'Germany'. De naam klinkt, telkens hij hem uitspreekt, als een vloek. Dat loopt allemaal gesmeerd, tot de actrice (en niet Hamlet) plots kwaad is en de opname onderbreekt.

2. Het hier en nu: Svenja Liesau komt nu in levende lijve het toneel op. Grappend snijdt ze enkele prangende problemen aan. Ze begrijpt niet dat men mensen naar het theater lokt om dan een film te vertonen. Als jonge, Berlijnse actrice vindt ze Hamlet te lang – de langste rol uit Shakespeares oeuvre. Ze betwijfelt of een links theater zoals Gorki zo'n klassieke tekst moet spelen. In haar rol van protesterende actrice heeft Liesau een meeslepende charme. Later zal ze nogmaals uit haar rol stappen om een kritische blik op de voorstelling te werpen. Je kan die onderbrekingen het best vergelijken met de 'lazzi' uit de commedia dell'arte: grappige, virtueuze tussenkomsten buiten de eigenlijke actie om.
3. De actrice Ruth Reinecke speelt 'de geest' in deze encenering, maar haar masker, weelderige haardos en baard, roepen het beeld van Karl Marx op. Dat valt op meer dan één manier te interpreteren. Marx' behoort tot een verleden dat het Gorkitheater koestert. De geest staat in dit stuk ook voor het verleden, want de monoloog van Claudius maakte ons reeds duidelijk dat het oprukkende kapitalisme de nieuwe toekomst van *Germany* is. Een zekere nostalgie naar de DDR blijkt als in één van de kelders van het gebouw de portretten van Marx en Lenin opgeborgen zijn.
4. De aanwezigheid van Ruth Reinecke heeft ook een persoonlijke betekenis. Dit wordt haar laatste rol, haar afscheid van het toneel. Ook zij onderbreekt de voorstelling, maar dan met herinneringen aan de tijd toen Thomas Langhoff -een groot regisseur van weleer- haar regisseerde. Ze demonstreert hoe er toen geacteerd moest worden met de monoloog uit 'Midzomernachtsdroom' als Pyramus ontdekt dat Thisbe gestorven is. Zij mikte, zo zegt ze zelf, op het effect bij de laatste woorden. Toen, in de DDR tijd, was de zaal doodstil. Die concentratie van het publiek mist ze nu erg.
5. Dat het Gorkitheater nu veel mensen met een migratieachtergrond telt, zit ook concreet in de voorstelling. Zo vertolkt Kenda Hmeidan Ophelia, en ze doet dat in het Syrisch, haar moedertaal. Net zoals haar broer Laertes die een scheldtirade doet zonder dat die vertaald wordt. Zo is de voorstelling een mozaïek van talen – niet om het exotisch effect, maar als een weerspiegeling van de hedendaagse Berlijnse realiteit.
6. Doorheen het netwerk van informatiestromen komen belangrijke momenten van Shakespeares stuk aan bod. Zo is er veel aandacht voor de slaapkamerscene bij Gertrud, waar Hamlet Polonius vermoordt. Hij sleept het lijk over de scene weg. We volgen hem tot buiten op het plein voor de schouwburg, waar hij het lichaam in de struiken verstopt. Ook de kerkhofscene krijgt zijn plaats, maar wordt opgeleukt door een dansje op de wijze van een musical. Belangrijker is het dat de filosofische monologen in alle ernst gezegd worden door Liesau, met de blik recht in de camera.
7. De voorstelling besluit met een uitgebreid en spectaculair duel, schitterend geregisseerd door de vech choreograaf Klaus Figge. Dat mag rustig staan naast andere roemruchte enceneringen ervan in verfilmingen van het stuk door Laurence Olivier, de Russische acteur Innokenti Smoktunovski, of Kenneth Branagh. Maar hier gebeurt alles live op de planken, niet op een scherm. Maar nu neemt Liesau het filmen in handen. Bij het neersteken van Laertes is ze blijkbaar niet tevreden, en roept ze: cut, zodat de scene een aantal keren overgedaan wordt. Hetzelfde gebeurt als ze de laatste woorden van Hamlet moet spreken. Ze blijft zo vaak 'cut' roepen tot al haar medespelers het beu worden en één voor één het toneel verlaten. Als Svenja Liesau dan eindelijk 'En de rest is zwijgen'

zegt, is ze helemaal alleen.

Dit is een toneelavond vol plezier: overwegend komisch, soms heel ernstig, een carnavaleske wirwar van stijlen. Het acteerwerk is van hoog niveau, met een virtuoze afwisseling van spelvormen. De brontekst wordt doorschoten met elementen van het Berlijn van vandaag. Duitse critici merkten op dat ze bij al dat lolschoppen niet meer wisten wat deze voorstelling over 'Hamlet' te melden had. Als je vanuit Shakespeare vertrekt, niet veel, dat is duidelijk. Maar als je dit werk als een theaterervaring beschouwt dan is het veel dingen tegelijk: het is metatheater+, of een kritische lezing, of een zeer acute reflectie over wat er zich afspeelt in een theater dat zich in Berlijn bevindt. De voorstelling getuigt van een bijziender intelligente dramaturgie. Hamlet als voorwendsel, voor een meeslepende en betekenisvolle avond.